

УДК 098:821.161.2Головацький]:027.7:378.4(477.74–21)
DOI: [https://doi.org/10.18524/2707-3335.2024.2\(32\).316844](https://doi.org/10.18524/2707-3335.2024.2(32).316844)

Алексєєнко Майя Володимирівна,
завідувач відділу рідкісних книг та рукописів
Наукової бібліотеки
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова,
вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна,
тел.: (0482) 34 77 89
e-mail: library@onu.edu.ua

ПРИЖИТТЄВІ ПРИМІРНИКИ ВИДАНЬ ЯКОВА ГОЛОВАЦЬКОГО: ШЛЯХИ НАДХОДЖЕННЯ ДО ФОНДІВ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Мета статті – проаналізувати колекцію творів відомого галичанського лінгвіста, поета, етнографа, фольклориста, історика, бібліографа та громадського діяча, одного із зачинателів нової української літератури Галичини Я. Ф. Головацького, виявити шляхи надходження примірників прижиттєвих видань до бібліотечного фонду, окреслити коло його колег-славистів, що мали відношення до Новоросійського університету в Одесі та поповнювали фонд університетської бібліотеки.

Ключові слова: Я. Ф. Головацький, прижиттєві примірники видань, інскрипт, приватні колекції

Окрасою будь-якої бібліотеки, що підвищують значущість бібліотечного фонду та свідчать про престижність зібрання бібліотеки, є прижиттєві примірники видань відомих діячів культури. У рік 210-річчя Якова Федоровича Головацького (1814–1888) хочемо звернути увагу на наявні у фонді Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова примірників прижиттєвих видань цієї знакової та суперечливої постаті української історії та культури. Подробиці біографії відомого лінгвіста, поета, етнографа, фольклориста, історика, бібліографа та громадського діяча, одного із зачинателів нової української літератури на Галичині достатньо відомі широкому загалу. Окремо зупинимся на моментах, що пов'язують Якова Головацького саме з нашим містом, Рішельєвським ліцеєм, університетом в Одесі та його бібліотекою.

Наскільки відомо, сам Яків Головацький ніколи не був в Одесі. Його намагання отримати місце завідувача кафедри російської літератури в Імператорському Новоросійському (Одеському) університеті у 1867 р. закінчилися невдало [11, с. 165–167]. Але невелика колекція прижиттєвих наукових праць галичанського слависта зберігається в бібліотеці найстаршого університету в Одесі. Завдяки власницьким ознакам (як приватним, так і установ) на книгах

ми можемо простежити час та обставини надходження примірників прижиттєвих видань Я. Ф. Головацького до бібліотечного фонду. Наявні примірники праць самого Я. Головацького, деякі періодичні збірники, редактором та видавцем яких він був, та праці його колег–однодумців, примірники яких потрапили до фонду бібліотеки при посередництві Я. Головацького, можна розділити на декілька груп.

До першої групи віднесемо примірники з бібліотеки Рішельєвського ліцею (попередника Університету в Одесі). Найбільш відоме видання – «Русалка Дністровая» (*Русалка Днѣстровая*. Буда, 1837). Безпосереднім видавцем альманаху був Яків Головацький. Саме він разом з братом Іваном Головацьким (1816–1899) видав «Русалку» у Буді 1837 р. [6, с. 17]. За даними дослідниці «Русалки Дністрової» Луїзи Ільницької, Я. Головацькому після зняття цензурних обмежень у 1848 р. повернули 600 заарештованих раніше примірників альманаху. Значну частину накладу укладач «Русалки Дністрової» дарував приватним особам та навчальним і науковим установам [6, с. 17; 5, с. 44].

Примірник одного з найвідоміших видань учасників напівлегального демократично-просвітницького та літературного угруповання «Руська трійця», до складу якого, крім Якова Головацького, входили Маркіян Шашкевич (1811–1843) та Іван Вагилевич (1811–1866), потрапив до бібліотечного фонду Рішельєвського ліцею у 1859 р. Альманах супроводжується дарчим написом: *Въ Библиотеку ИМПЕРАТОР | Лицея в Одессѣ | Львовъ | 1859. г. Я. Ф. Головацкій |*.

Також Я. Головацьким були подаровані Рішельєвському ліцею два окремих відбитки 1859 р. з німецькомовної львівської газети «*Lemberger Zeitung*»: його особиста стаття «Латинські системи письма в русинській мові» (*Die Lateinischen Schriftsystem in der ruthenischen Sprache*, Львів, 1859) та стаття греко-католицького митрополиту Львова Спиридона Литвиновича (1810–1869) «Пастирське слово і русинська мова» (*Ein Hirtenbrief und die ruthenische Sprache*, Львів, 1859). Відбитки також супроводжуються дарчими написами бібліотеці Рішельєвського ліцею: *Въ Библиотеку ИМПЕРАТОР | Лицея в Одессѣ | Львовъ | 1859. г. Я. Ф. Головацкій |*.

Скоріш за все до бібліотеки Рішельєвського ліцею саме Я. Головацьким був переданий і примірник дослідження «Спор про руську азбуку» (*Споръ о рускую азбуку*. Львов, 1859) письменника, журналіста та видавця Богдана Андрійовича Дідицького (1827–1909), одного з противників переведення української абетки з кириличного на латинський шрифт. Примірник супроводжується інвентарним номером та печаткою Рішельєвського ліцею. Також присутня і печаткою Українського відділу Одеської центральної наукової бібліотеки (ЦНБ, таку назву отримала колишня університетська бібліотека у 1924–1930 рр.) «*Ucrainica*» [4, с. 149].

Подаровані Я. Головацьким дослідження – відлуння запеклої так званої «азбучної війни» або «азбучної завірюхи» – суперечки української громадськості Галичини щодо спроб латинізувати українську абетку у 30–60-ті рр. XIX ст.

Я. Головацький, С. Литвинович та Б. Дідицький були противниками реформи австрійської влади, яка, спираючись на проект чеського славіста Йосифа Їречка (1825–1888), намагалася ввести латинку замість кирилиці. Я. Головацький та його однодумці вважали, що подібне – чисто політичний акт, який не має нічого спільного з питаннями мови та культури [9]. Реакція одеських славістів ХІХ ст. на такі подарунки відомого галичанського лінгвіста Я. Головацького та на саму «азбучну війну» у Галичині заслуговує, на наш погляд, на серйозне подальше вивчення сучасними філологами.

Дарувальники ліцейської бібліотеки зазвичай відмічались керівництвом учбового закладу у періодичному виданні Рішельєвського ліцею «Урочистий акт Рішельєвського ліцею» (*Торжественный акт Ришельевского лицея*), але в цьому випадку жодної згадки про дар Я. Ф. Головацького бібліотеці ліцею в Одесі знайти не вдалось [7, 8]. Тем не менш, всі примірники з дару Я. Головацького мають печатки Рішельєвського ліцею на титульних аркушах, зараз зберігаються в бібліотеці ОНУ, а про акт дарування трьох з них Рішельєвському ліцею свідчать інскрипти дарувальника на книгах.

До другої групи прижиттєвих видань Я. Головацького з фонду НБ ОНУ можна віднести примірники з інскриптами приватним особам – безпосередні свідчення особистих контактів галичанського філолога з колегами-славістами з Одеси. Наприклад, у складі частини особистої бібліотеки В. М. Войтковського до університетського зібрання надійшли окремі відбитки з альбому першої газети українською мовою «Зоря Галицька» за 1860 р. «Початок і діяльність Львівського Ставропігійського братства з історико-літературного відношення» (*Начало и действие Львовского Ставропигийского братства по историческо-литературному отношению*. Львів, 1860) та «Львівська руська єпархія за сто років» (*Львовская русская епархия передъ стома лѣты* Львів, 1860) супроводжуються дарчими написами: Г-ну Василю Войтковському | Я. Ф. Головацький.

Василь Миронович Войтковський (1823–1904) – педагог, історик церкви та богослов, з 1870 р. працював на історико-філологічному факультеті Імператорського Новоросійського (Одеського) університету на посаді професора церковної історії та був настоятелем університетської церкви (з 1888 р.). Займався благодійною діяльністю, брав участь у відкритті в Одесі їдальні для малозабезпечених студентів; одночасно був настоятелем церкви в Інституті шляхетних дівчат (1870–1888 рр.), помічником спостерігача за викладанням Закону Божого в одеських навчальних закладах, головою ради Свято-Андріївського братства, настоятелем церкви Святого Олександра Невського. З 1874 р. був членом педагогічного зібрання правління Одеської духовної семінарії, а з 1896 р. – цензором журналів «Херсонські єпархіальні відомості», «Повчання та втіха святої віри християнської». Протягом 1889–1913 рр. сам В. М. Войтковський (у 1889 та 1899 рр.) та його нащадки (у 1913 р.) передавали книги особистого зібрання в дар університетській бібліотеці [3, с. 48].

Обидва примірники, що раніше належали В. М. Войтковському, крім інскриптів, мають круглі бібліотечні печатки: БИБЛИОТЕКА ИМПЕРАТОРСКАГО НОВОРОССИЙСКАГО УНИВЕРСИТЕТА СТУДЕНЧЕСКИЙ ОТДѢЛЪ, Библиотека Новороссийскаго Университета. Примірник видання «Львівської руської єпархії» супроводжується і печаткою українського відділу ЦНБ «Ucrainica».

З приватної бібліотеки О. І. Маркевича походить окремий відбиток «Монастирі південно-західної Росії взагалі та Крехівський монастирь» (*Монастыри юго-западной России вообще и Креховский монастырь*. СПб., 1885) з дарчим написом: Уважаемому Алексѣю Ивановичу | Маркевичу | на память отъ Я. Головацкаго | Вильна 3-го Марта 1885 г. |.

Олексій Іванович Маркевич (1847–1905) – історик, дослідник історії України і Росії XVI–XVIII ст. О. І. Маркевич, автор відомого дослідження з історії університету в Одесі, багато років викладав у вищому навчальному закладі на кафедрі російської історії, неодноразово у 1876–1904 рр. передавав книжки з власного зібрання до університетської бібліотеки [3, с. 156–157]. Вказаний примірник з інскриптом Я. Головацького супроводжується печаткою: Библиотека Новороссийскаго Университета.

На примірнику «Нотаток та доповнень до статей п. Пипіна надрукованих у Віснику Європи за 1885 та 1886 роки» (*Заметки и дополнений к статьям г. Пыпина напечатанным в Вестнике Европы за 1885 и 1886 годы*. Вільна, 1888) знаходиться дарчий напис: Многуважаемому | Александру Александровичу | Кочубинскому | отъ Якова Головацкаго | Вильна 3-е Марта 1888 г. |.

Олександр Олександрович Кочубинський (1845–1907) – історик, філолог, славіст, викладав у середніх закладах Одеси, а з 1871 р. – у Новоросійському університету на посаді приват-доцента, згодом – професора кафедри слов'янської філології, брав активну участь у роботі Одеського товариства історії та старожитностей, був засновником Історико-філологічного товариства при ІНУ. Один з напрямків наукової роботи О. О. Кочубинського – дослідження української мови Східної Галичини. У 1873–1893 рр. славіст активно передавав книжки зі свого книжкового зібрання до бібліотеки ІНУ [3, с. 99]. Але примірник праці Я. Головацького супроводжується печатками: ИСТОРИКО-ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ КАБИНЕТЪ НОВОРОС. УНИВЕРСИТЕТА; ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНИВЕРСИТЕТ ІМ. І. І. Мечникова НАУКОВА БІБЛІОТЕКА. Таким чином, можемо сказати, що безпосередньо до основного фонду університетської бібліотеки він потрапив у 1948 р., про що свідчать дані Інвентарної книги НБ ОДУ ім. І. І. Мечникова та сама печатка закладу.

До третьої групи прижиттєвих видань Я. Головацького з фонду Наукової бібліотеки ОНУ ми можемо віднести примірники з власницькими ознаками, але без інскриптів автора. Наприклад, на окремому відбитку зі збірника культурно-освітнього товариства Галицько-Руська матиця за 1865 р. «Декілька слів про Біблію Скорини» (*Нѣскольکو слов о Библии Скорини*), де автор аналізує

чеський вплив на видання Франциска Скорини, стоїть друкований екслібрис власника: Михайль Георгиевич ПОПРУЖЕНКО.

Михайло Георгійович Попруженко (1866–1943) – історик, з 1891 р. – приват-доцент Новоросійського університету по кафедрі слов'янської філології, потім – екстра-ординарний та ординарний професор. З 1898 р. керував Одеською публічною бібліотекою. У 1890–1914 рр. передавав свої власні праці в дар університетській бібліотеці [3, с. 156]. Про дарування інших книг в ІНУ свідoctв немає, але судячи з того, що напочатку 20-х рр. ХХ ст. М. Г. Попруженко був вимушений виїхати з Одеси до Болгарії, можна зробити висновок, що його особиста бібліотека була розпорощена, і згодом окремі її примірники потрапили до фонду НБ ОДУ. Це підтверджується круглою печаткою: Одеський державний університет ім. І. І. Мечникова Наукова бібліотека.

Окремий відбиток «Карпатська Русь» з першого тому «Наукового збірника Галицько-Руської матиці» за 1875 р. супроводжується власницьким записом: Андрей Стороженко. Вочевидь примірник походить з книжкового зібрання історика, славіста, краєзнавця, громадського діяча, члена Київської археографічної комісії, Товариства Нестора Літописця, співробітника часопису «Киевская старина» Андрія Володимировича Стороженка (1857 – імовірно 1926). Як громадсько-політичний діяч, А. В. Стороженко стояв на позиціях українського дворянського консерватизму. Замолоду ліберал і українофіл, він згодом став одним з лідерів київських «малоросів» учасників «Клуба русских националистов». Згідно з інформацією Н. Пазюри, А. Стороженко після революції ненадовго приїхав до Одеси, а 1922 р. емігрував до Польщі [12]. До Інвентарної книги Наукової бібліотеки Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова примірник був занесений у 1948 р.

До четвертої групи примірників прижиттєвих видань Я. Головацького відносяться ті, походження яких з приватних зібрань можливо простежити за Інвентарними каталогами бібліотеки Новоросійського університету. Наприклад, серед 88 назв подарованих книжок з особистої бібліотеки члена Кримсько-Кавказького гірського клубу Р. А. Афанасьєва знаходиться окремий відбиток «Карпатська Русь. Географо-статистичні та історичні нариси Галичини, Північно-Східної Угорщини та Буковини». До Інвентарного каталогу ІНУ книги цього дару були занесені у 1917 р. [2, л. 33; 3, с. 19].

Ще один примірник «Нотаток та доповнень до статей п. Пипіна надрукованих у Віснику Європи за 1885 та 1886 роки» (Вільна, 1888) походить з бібліотеки Олександра Івановича Смирнова (1842–1905), історика та філолога, випускника Новоросійського університету, викладача Рішельєвської гімназії, з 1880 р. – професора історії Варшавського університету. Книги з особистого зібрання професора О. І. Смирнова у кількості 1 115 примірників були придбані Новоросійським університетом у вдови професора [1, л. 131].

До п'ятої групи праць Я. Головацького можна віднести примірники із книгозбірень різноманітних установ, які припинила своє існування у 20-ті

рр. ХХ ст., а книги потрапили у колишню університетську бібліотеку, що проходила період реорганізації. Наприклад, другий примірник окремого відбитку «Декілька слів про Біблію Скорини» (1865) походить з Одеського слов'янського благодійного товариства імені святих Кирила та Мефодія, про що свідчить печатка Товариства за 1870 р. Дослідники вважають, наявність видань галицьких москвофілів, до яких відносять і Я. Головацького, у книжкових зібраннях російських благодійних товариств – одне зі свідощів впливу російської зовнішньої політики на галицьке питання [13].

З бібліотеки Одеської другої гімназії до ЦНБ перейшов примірник знакової для Я. Головацького праці «Географічний словник західнослов'янських земель та прилеглих країн» (*Географический словарь западнославянских земель и прилежащих стран*. Вільна, 1884), де автор успішно зібрав та відновив слов'янську топоніміку зазначених областей.

Шоста група представлена примірниками, які безпосередньо були придбані для університетської бібліотеки. Всі вони супроводжуються печатками «БИБЛИОТ. ИМПЕРАТ. НОВОРОС. УНИВЕРСИТЕТА» (такі печатки ставились на бібліотечні книги у 1865–1917 рр.) або «Библиотека Новороссийского университета» (ставились на книги у 1918–1920 рр.).

Серед них найбільш важливе фундаментальне історико-етнографічне дослідження Я. Головацького, зроблено ним при посередництві Осипа Максимовича Бодяньського (1808–1877): тритомні «Народні пісні Галицької та Угорської Русі» (*Народные песни Галицкой и Угорской Руси*. М., 1878), в якому зібрано й структуровано усну народну творчість українців Галичини, Буковини та Закарпаття. Автор додатково виконав географічно-статистичний та історико-етнографічний опис цих земель. Дві частини видання походять з бібліотеки ІНУ, а перша частина цього найвідомішого дослідження потрапила до університетської бібліотеки тільки у 1964 р. у рамках книгообміну з НБ МГУ (згідно даним Інвентарної книги ОДУ).

Також до бібліотеки Імператорського Новоросійського університету було придбано дослідження Я. Головацького «Про рукописний старочеський молитовник з XIV–XV століття, що зберігається в університетській бібліотеці у Львові» (*О рукописном молитвеннике старочешском с XIV–XV века, хранящемся в университетской библиотеке во Львове*. Прага, 1861).

Окремо хочемо відмітити фундаментальну працю Я. Головацького «Граматика руської мови» (*Грамматика русского языка*. Львів, 1849), в якій основою наукового аналізу послужило не місцеве галицьке наріччя, а українська мова. Її шлях до бібліотечного фонду лежить через історико-філологічний кабінет Новоросійського університету. До основного фонду бібліотеки примірник потрапив тільки у 1948 р.

У період 1917–1920 рр. до бібліотеки Новоросійського університету поступили лекції Я. Головацького «Три вступні розповіді про руську словесність» (*Три вступительніи преподаванія о русской словесности*. Львів, 1849), де автор

розглядав національне питання в Галичині, право українців на власну мову, аналізував українську літературу. Про подальшу долю і значення цієї праці для бібліотеки колишнього університету в Одесі свідчить печатка *Ucrainica*, яку ставили у бібліотеці на книгах, спеціально підібраних для Українського відділу ЦНБ [3, с. 149].

До перелічених видань можна додати ще два періодичних збірника з фондів бібліотеки ІНУ. Це річник-календар Ставропігійського інституту, який видавався москвофілами у Львові 1864–1915 рр., «*Временник Института Ставропігійського з місяцесловом*» (*Временникъ Института Ставропігійського съ місяцесловомъ*) за 1867 р. та львівський літературний збірник 1862–1863 рр. москвофільського спрямування «*Галичанин*» (*Галичанинъ литературный сборникъ*. Львів, 1862), редакторами та видавцями якого були Я. Головацький та А. Дідицький. У цьому випуску серед інших наукових статей та матеріалів з історії та інших гуманітарних дисциплін Я. Головацьким була надрукована «*Бібліографія Галицько-руська з 1772–1848 року*» (*Библиографія Галицько-руская съ 1772–1848 года*). Обое примірники супроводжуються печатками «*ИСТОРИКО-ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ КАБИНЕТЪ НОВОРОС. УНИВЕРСИТЕТА*» та «*БИБЛИОТ. ИМПЕРАТ. НОВОРОС. УНИВЕРСИТЕТА*».

Таким чином, можемо сказати, що Науковій бібліотеці Одеського національного університету імені І. І. Мечникова належить невелика, але важлива колекція прижиттєвих творів відомого славіста Якова Федоровича Головацького. Завдяки власницьким ознакам приватних осіб, записам Інвентарного каталогу і бібліотечним печаткам нам вдалось простежити основні шляхи надходження примірників до університетської бібліотеки. Вважаємо, що керівництво бібліотеки Імп. Новоросійського університету (та і попередника університету – Рішельєвського ліцею) не ставило собі за мету зібрати якомога повнішу колекцію праць відомого славіста та професора Львівського університету Я. Головацького. При житті автора безпосередньо до основного фонду бібліотеки Новоросійського університету потрапило тільки чотири назви книг. Значна частина надходжень – дари самого автора бібліотеці та приватним особам, про що свідчать інскрипти – дарчі написи на книгах. На відміну від офіційного керівництва університету дослідники-славісти О. О. Кочубинський, О. І. Маркевич, М. Г. Попруженко, В. М. Войтковський, А. Стороженко, О. І. Смирнов, підтримуючі з Я. Головацьким особисті контакти, поповнювали свої бібліотеки працями галичанського дослідника, а згодом книги потрапили до університетської бібліотеки або як дари, або як частина розпорошених колекцій. Колекція прижиттєвих видань відомого дослідника Я. Головацького з фондів Наукової бібліотеки може слугувати джерелом подальших наукових пошуків як для лінгвістів та істориків, так і для спеціалістів з бібліотечної справи.

Список використаної літератури

1. Інвентарний каталог бібліотеки Імператорського Новоросійського університету [1904–1909]. – 357 л. – Рукопись.
2. Інвентарний каталог бібліотеки Імператорського Новоросійського університету с 1 сентября 1916 [до 1920 г.]. – 251 л. – Рукопись.
3. Дарители Научной библиотеки Одесского (Новоросійського) університету (1865–1920) : материалы к ист. Одес. нац. ун-та им. И. И. Мечникова / сост.: Е. В. Полевщикова [и др.]; науч. ред. В. А. Смытгина ; ред.-библиограф М. А. Подрезова. – Одесса : Астропринт, 2005. – 422 с.
4. Два століття служіння книзі. Історія Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, 1817–2017 / М. В. Алексєнко, М. О. Подрезова, О. В. Полевщикова, В. П. Пружина, В. В. Самодурова. – Одеса : ОНУ, 2017. – 290 с.
5. *Льницька Л.* «Русалка Дністрова» (1837) в системі культурних цінностей : поширення книги у світі як фактор міжнаціональних зв'язків / Л. Льницька // *Зап. Львів. нац. наук. 6-ки України імені В. Стефаника*. – 2008. – № 1. – С. 43–53. – Відомості доступні також через Інтернет: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lhbnyivs_2008_1_3 (дата звернення: 11.11.2024).
6. *Льницька Л.* «Русалка Дністрова» (1837) у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Л. Льницька // *Бібліотечний вісник*. – 2005. – № 5. – С. 17–23. – Відомості доступні також через Інтернет: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2005_5_6 (дата звернення: 11.11.2024).
7. Историческая записка о состоянии и действиях Ришельевского лицея с 1 сентября 1858 по 30 августа 1859 года // Торжественный акт Ришельевского лицея, по случаю окончания 1858–1859 академического года. – Одесса : тип. П. Францова, 1859. – С. 33–64.
8. Историческая записка о состоянии и действиях Ришельевского лицея, с 1 сентября 1859 по 30 августа 1860 года // Торжественный акт Ришельевского лицея, по случаю окончания 1859–1860 академического года. – Одесса : тип. П. Францова, 1860. – С. 1–35 разд. паг.
9. *Мойсєнко В.* Про одну спробу латинізації українського письма / В. Мойсєнко // *Незалежний культурологічний часопис «Ї»*. – 1997. – Ч. 9. – Відомості доступні також через Інтернет: <https://www.ji.lviv.ua/n9texts/mojsejenko.htm> (дата звернення: 11.11.2024)
10. *Олійник С. В.* Російське благодійні товариства як інструмент реалізації галицького напрямку зовнішньої політики імперії Романових (друга половина XIX – початок XX ст.) / С. В. Олійник // *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта*. Серія : Історична. – 2018. – Вип. 14. – С. 106–113. – Відомості доступні також через Інтернет: http://nbuv.gov.ua/UJRN/IvanOgienko_2018_14_14 (дата звернення: 12.11.2024).
11. *Павлюк М. С.* Справа про недопущення Якова Головацького на кафедру Новоросійського університету / М. С. Павлюк // *Пр. Одес. держ. ун-ту ім. І. І. Мечникова*. Зб. філол. ф-ту. – 1954. – Т. 4. – С. 165–167.
12. *Пазюра Н. В.* Андрій Володимирович Стороженко : до 150-річчя від дня народження / Н. В. Пазюра // *Борисфен : наук. журн. ВАК України*. – 2008. – Вип. 1. – С. 20–23.

References

- [1] *Ynventarnyy kataloh byblyoteky Ymperatorskoho Novorossiyskoho unyversyteta [1904–109] [Inventory catalog of the library of the Imperial Novorossiysk University [1904–1909]*. 357 p.
- [2] *Ynventarnyy kataloh byblyoteky Ymperatorskoho Novorossiyskoho unyversyteta s 1 sentyabrya 1916 [do 1920 h.]. [Inventory catalog of the library of the Imperial Novorossiysk University from September 1, 1916 /until 1920]*. 251 p.
- [3] *Darytely Nauchnoi byblyoteky Odesskoho (Novorossiyskoho) unyversyteta (1865–1920) : materyaly k yst. Odesskoho nats. un-ta im. Y. Y. Mechnykova [Donors of the Scientific Library of the Odessa (Novorossiysk) University (1865–1920): materials for historical Odessa National University named after I. I. Mechnikov]*. Odesa, 2005, 422 p.
- [4] *Dva stolittia sluzhinnia knyzi. Istoriia Naukovoї biblioteky Odesskoho natsionalnoho unyversytetu imeni I. I. Mechnykova, 1817–2017 [Two centuries of service to the book. History of the Scientific Library of the Odessa National University named after I. I. Mechnikov, 1817–2017]*. Odesa, 2017, 290 p.
- [5] *Ilynytska L.* «Rusalka Dnistrova» (1837) v systemi kul'turnykh tsinnostey : poshyrennya knyhy u sviti yak faktor mizhnatsional'nykh zv'yazkiv [«Mermaid of the Dniester» (1837) in the system of cultural values: the spread of books in the world as a factor of interethnic relations]. *Zap. Lviv. National. Scientific. Library of Ukraine named after V. Stefanyk*. 2008, No. 1, p. 43–53. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lhbnyivs_2008_1_3 (access date: 11.11.2024).

- [6] Ilnytska L. «*Rusalka Dnistrova*» (1837) u fondakh Natsional'noyi biblioteky Ukrayiny imeni V. I. Vernads'koho [«Mermaid of the Dniester» (1837) in the collections of the National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky]. *Library Bulletin*, 2005, No. 5, pp. 17–23. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2005_5_6 (access date: 11.11.2024).
- [7] Istoricheskaya zapiska o sostoyanii i deystviyakh Rishlevskago litseya [Historical note on the state and activities of the Richelieu Lyceum from September 1, 1858 to August 30, 1859] *Torzhestvennyy akt Rishlevskago litseya, po sluchayu okonchaniya 1858–1859 akademicheskogo goda*. Odessa, 1859, pp. 33–64.
- [8] Istoricheskaya zapiska o sostoyanii i deystviyakh Rishlevskago litseya, s 1 sentyabrya 1859 po 30 avgusta 1860 goda [Historical note on the state and actions of the Richelieu Lyceum, from September 1, 1859 to August 30, 1860] *Torzhestvennyy akt Rishlevskago litseya, po sluchayu okonchaniya 1859–1860 akademicheskogo goda*. Odessa, 1860, pp. 1–35 sec. pag.
- [9] Moyseyenko V. Pro odnu sprobu latynizatsiyi ukrayins'koho pys'ma [About one attempt to Latinize the Ukrainian script]. *Nezalezhnyy kul'turolohichnyy chasopys*, 1997, ch. 9. Available at: <https://www.ji.lviv.ua/n9texts/mojsejenko.htm> (access date: 11.11.2024).
- [10] Oliynyk S. V. Rosiys'ki blahodiyni tovarystva yak instrument realizatsiyi halyts'koho napryamku zovnishn'oyi polityky imperiyi Romanovyykh (druga polovyna 19 – pochatok 20 st.) [Russian charitable societies as an instrument for implementing the Galician direction of the foreign policy of the Romanov empire (second half of the 19th – beginning of the 20th century)] *Ivan Ohiyenko i suchasna nauka ta osvita. Seriya : Istorychna*. 2018, vyp. 14, pp. 106–113. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/IvanOgienkoi_2018_14_14 (data zvernennya: 12.11.2024).
- [11] Pavlyuk M. S. Sprava pro nedopushchennya Yakova Holovats'koho na kafedru Novorosiys'koho universytetu [The case of Yakov Golovatsky's denial of admission to the department of Novorossiysk University] *Pr. Odes. derzh. un-tu im. I. I. Mechnykova. Zb. filol. f-tu*. 1954, t. 4, pp. 165–167.
- [12] Pazyura N. V. Andriy Volodymyrovych Storozhenko : do 150-richchya vid dnya narodzhennya [Andriy Volodymyrovych Storozhenko: to the 150th anniversary of his birth] *Borysfen : nauk. zhurn. VAK Ukrayiny*, 2008, vyp. 1, pp. 20–23.

Надійшла 27.11.2024 р.

Aliksieienko M. V.,

Head of the Department of Rare Books and Manuscripts of
the Scientific Library

Odesa I. I. Mechnikov National University
24 Preobrazhenska St, Odesa, 65082, Ukraine,
tel.: (0482) 34 77 89
e-mail: library@onu.edu.ua

**LIFETIME COPIES OF YAKIV HOLOVATSKY'S PUBLICATIONS:
WAYS OF ACQUISITIONS BY THE SCIENTIFIC LIBRARY OF
ODESA I. I. MECHNIKOV NATIONAL UNIVERSITY**

Summary

The purpose of the article is to analyze the collection of works Ya. F. Holovatsky, a famous Galician linguist, poet, ethnographer, folklorist, historian, bibliographer and public figure, one of the founders of the new Ukrainian literature of Galicia as well as to reveal the ways of the acquisition of editions published in his lifetime to the Odesa University library and outline the circle of Holovatsky's Slavist colleagues who were related to Novorossiyskyi University in Odesa and replenished the university library stocks.

It was found out that the Scientific Library of Odesa I. I. Mechnikov National University owns a small but important collection of a famous Slavist Yakiv Fedorovych Holovatsky's works. Thanks to ownership signs, records of the Inventory Catalog and library seals, it was possible to trace the main ways of

copies' acquisition by the university library. We believe that the management of the library of the Imperial Novorossiyskiy University (as well as the predecessor of the university - the Richelieu Lyceum), as such, had **no goal** of collecting the most complete set of works of the famous Slavologist and professor of the Lviv University. During the author's lifetime, only four publications replenished the main stocks of the Novorossiyskiy University library. A significant part of these acquisitions were given by author himself to the library and private individuals, as evidenced by gift inscriptions on books. Unlike the official university authorities, Slavist researchers O. O. Kochubynskyi, O. I. Markevich, M. G. Popruzenko, V. M. Voitkovskyi, A. Storozhenko, O. I. Smirnov who maintained personal contacts with Ya. Holovatsky, replenished their libraries with a Galician researcher's works, which later went to the university library either as gifts or as a part of dispersed collections. The collection of lifetime publications of the famous researcher Ya. Holovatsky from the stocks of the Scientific Library of Odesa I. I. Mechnikov National University can serve as a source of further scientific research both for linguists, historians and for library specialists.

Key words: Ya. F. Holovatsky, copies of lifetime publications, inscriptions, private book collections, University library.